

והרש"ש כתב שלרב ושמואל מתפרש 'המותר' השנוי במשנה — מה שנשאר לאחר שמתה, שלא אכלתו, בין ממעשה ידיה עצמם בין ממותר מעשה ידיה. (צ"ל לפי פירושו שזה הוצרכו להעמיד בשאינו מעלה לה מעה כסף, והלא אף במעלה לה מה שנשאר לאחר מיתה קדוש. היינו משום רב אדא בר אבהו אמרו כן, שמפרש 'מותר' מחיים. ומה שאמרו רב ושמואל 'וכיון דלא קא יהיב לה מעה כסף מותר דידה הוי' — כלומר לכן אין מפרשים רב ושמואל 'מותר' כרב אדא ומחיים, אלא מפרשים 'מותר' הנשאר לאחר מיתה).

'הוי בה רב פפא: במאי, אילימא במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף לצרכיה, מאי טעמא דמאן דאמר לאחר מיתה קדוש' — והלא אף מחיים יש להקדש לחול. ודוקא לרבי מאיר מקשה, שסובר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אף על פי שבשעת ההקדש אינו ברשותו, אבל לרבי יוחנן הסנדלר אי אפשר להקדיש, כיון שמעשה ידיה לא באו לעולם. ואפילו באומר 'יקדשו ידיך לעושיהם', כיון שיכולה [לרב] לומר איני ניוזנית ואיני עושה, אינו ברשותו להקדישם. (עפ"י שער המלך — ערכין ו, כא. ולהרמב"ם מועיל באומר 'קדשו ידיך' וכו').

רש"י ד"ה לעולם במעלה. משא ומתן בבאור דברי רש"י — ע' במהרש"א וקרני ראם; שער המלך סוף הלכות ערכין.

דף נט

רב אדא בר אבהו סבר תקנו מזונות תחת מותר ומעשה כסף תחת מעשה ידיה' — נראה דוקא מעשה ידיה בצמר, אבל טוחנת ושאר מלאכות הבית — תחת מזונות הן. וכן משמע מלשון המשנה לקמן (סד): 'אם אינו נותן לה מעה כסף לצורכיה מעשה ידיה שלה. ומה היא עושה לו, משקל חמש סלעים...'. וכן מסתבר, שלא יזכה הכל במעה כסף. (חזון איש ע, א).

זכי קאמרה הכי מי מקדשה הא משעבדא ליה? — דאמרה לכי מיגרשה' — מקשים, הלא החשש הוא שמא תתגרש ותחזור אליו ואז ייאסרו מעשה ידיה עליו ולא יוכל להימלט מהאיסור, והרי כשהיא חוזרת אליו כל מעשה ידיה שתעשה משועבדים לו, ומדוע חל הגדר, מה הפרש בין מעשה ידיים של עכשיו שאין בכחה לאסרם מפני שעבודם, למעשה ידיה שלאחר כך, כשתחזור אליו? ונראה ששונה נדר מקנינים, שעיקר חלות הגדר הוא בשעה שנדר ולא אחר כך כשבא הדבר לעולם, הלכך כשבא לעולם אסור ממילא מפני חלות הגדר דמעיקרא שקדם לשעבוד. (עפ"י שערי שמועות)

'שדה זו שאני מוכר לך לכשאקנה ממך תיקדש מי לא קדשה' — לכאורה צריך ליתן טעם, כיון שסוף סוף אין קדושה חלה אלא לאחר שלקחה, ובין הקדשו לחלות ההקדש אינה שלו, מדוע אין זה נחשב דבר שלא בא לעולם? ועוד, משמע שאין יכול לחזור בו, ואם לא חל ההקדש עד לאחר שלקחה למה לא יוכל לחזור, למאן דאמר המקדיש לאחר ל' יכול לחזור, [וכאן עדיף כיון שאינה שלו קודם חלות ההקדש]?

לכן נראה שמקדיש את גוף השדה מעכשו ומשאיר פירותיה עד שיקחנה, ומוכר ללוקח פירות עד שיקחנה. אך כיון שביד הלוקח לסרב למכור לו, נחשב כיש לו קנין הגוף עד שימכור, אבל כשמכר נמצא שלא היה לו אלא קנין פירות עד לאותה שעה. (עפ"י חזון איש עא, ד)

(ע"ב) 'אלא אמר רב אשי: קונמות קא אמרת, שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו וכדרבא דאמר רבא הקדש חמין ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד' — מדברי הרמב"ם (גדרים יב,י) נראה שלפי תירוץ זה, שוב אין צריך לאוקימתא דלעיל, שאפילו ללא אמירת 'יקדשו ידי לעושיהן' צריך להפר, שהקונמות חלים על מעשה ידיה. והר"ן תמה על כך, הלא מעשה ידיה לא באו לעולם וכיצד יחול הנדר. (וכן מובא בהגהות אשר"י בשם מהרי"ח, כסברת הר"ן, שכל שלא אמרה יקדשו ידי לעושיהן, לא חל האיסור, ואפילו אינה ניונית ממנו.

ושמא סברת הרמב"ם כפי הנראה מדברי התוס' (בד"ה הכא), שלדעת האומר יכולה לומר איני ניונית ואיני עושה, כיון שבירה לפטור עצמה ממעשה ידים, אין כאן חסרון דדבר שלא בא לעולם. והר"ן שתמה הולך לשיטתו, שמתרץ קושית התוס' באופן אחר, ע"ש.

ואולם מפשטות דברי התוס' בקדושין (סג סע"א) משמע שאפילו בלא סברא זו, קונמות חלים על דבר שלא בא לעולם, וכ"מ בכסף-משנה בדעת הרמב"ם. וע' אבי עזרי (מכירה כב,ט) שביאר הדבר באר היטב.

ובשם הגר"ח מובא (בתדושים שעל הש"ס — גדרים) שדוקא בהקדש או בנדר עם התפסה אמרו בגמרא שאינו חל בדבר שלא בא לעולם, כי יש בזה חסרון בעלות, אבל בנדרי איסור שאין בהם התפסה, אפשר לאסור אף בדבר שלא בא לעולם).

'ונקדשו מהשתא — אלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל כי היכי דלא תיקדש מהשתא' — ואין שייך להקשות 'מי איכא מידי דאילו השתא לא קדיש ולקמיה קדיש' — כי גם עתה קדוש מדאורייתא אלא שחכמים האלימו לשיעבודו. (מהרש"א. וע' כסברא זו בר"ן להלן פו. וע"ע בשו"ת דובב מישרים ח"ב לו ד"ה אולם).

'אין אשה אלא ליפיה...' — פירוש, כל הקפדתה ורעיונה לשמור על יופיה, וכל דבר הגורם להכחיש יופיה בורחת ממנו ומקפדת עליו. וכן הענין בבנים ובתכשיטים. ולכן כל מלאכות המכחישות יופיה או מעכבים עיבורה ומונעים תכשיטיה — יכולה היא להשמט מהם, שעל דעת זה לא נישאת לו. (בן יהוידע) ע"ע: אור המאיר — חיי שרה; תורת המגיד — לקוטי הש"ס.

*

'הבטלה מביאה לידי שעמום'

הנה קטעים מצוטטים מתוך ספר מכתב מאליהו (ח"ד עמ' 42 ואילך):

תמיד היו בעולם שיטות שהתנגדו לתורה הקדושה, כגון עובדי עבודה זרה בזמנם, והפילוסופים היוונים וההולכים בעקבותיהם. הם התנגדו לתורה באופן עקרוני, אבל לא השתמשו בתורה לשם טעויותיהם. בזמננו, אנו עדים לתופעה מחזרה שלא היתה מעולם, שכופרים משתמשים בקדושה עצמה כדי לבסס את כפירתם, כגון אותם הפוקרים מתוך המקרא עצמו כביכול, ואותם המתאחזים במושגים קדושים כגון ארץ ישראל ולשון הקודש וכדומה. מאין באה זאת לנו בדורנו?

יש בדבר זה סוד, היוצא מתוך דברי רמח"ל ז"ל בספר 'אדיר במרום' (דפוס ורשא עמ' כב), וזו לשונו שם:

'ואודיעך סוד גדול. עיקר התלמוד הוא המעשה, כי רז"ל אמרו אם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך, והוא סוד מה שאמרו גם כן שהבטלה מביאה לידי שעמום (שגוען ותמהון לבב). וכל זה הוא כי אין עיקר תיקון האורות אלא בהתפשטותם לפעול... בהיות האורות מתדבקין ונמשכין ומגיעין למטה... בסוד המעשה... ישמח ה' במעשיו, שאז הקדושה היא

השולטת והסטרא-אחרא מתגרשת ומתרחקת וזאת היא הכוונה התכליתית כידוע... אך אם בני אדם חוטאים גורמים שהאורות יהיו בטלים... וישארו... בלא פעולה... לא נמצאו באורות אלא בחינת אור התורה והוא בטל בלא מעשה ואינו מגיע אל המקבלים ואז הס"א מתחזקת לשלוט למטה... ושליטתה מן הבטלה של האורות העליונים, לכן **הבטלה מביאה מביאה לידי שיעמום** כי בטלות האורות הוא ממש הנותנת מקום שליטה לס"א שהיא השעמום, ועל כן התורה צריך שתהיה על מנת לעשות שאז התיקון נמצא כראוי'...

...וזהו כעין מה שכתבו בספרים הקדושים בכמה מקומות, כי הס"א והקליפות יונקים את חיותם מניצוצות הקדושה שנפלו לרשותם, מן התורה והמצוות שאנו עושים עם פגמים גדולים. וענין זה אנו רואים בחוש ממש. כי הרי כתבנו בראש דברינו שגם לפני דורות הרבה היתה אפיקורסות בעולם בניגוד לתורה הקדושה, אבל לא השתמשו בתורה עצמה בעקמומיות שכלם לשם הכפירה. אבל בדורות האחרונים פתאום עמדו זיפנים גסים וחצופים עד מאד לבקר — כביכול — את המקרא וכל התורה כולה, ובשכלם המתעקם ממש על ידי מדותיהם ותאוותיהם הם יורדים אל חיצון-חיצוניותה של התורה על מנת להתפקר בה כרצון תאותם הנשחתה. איך נהיה הדבר הזה? מה להם ולתורה? הרי בלאו הכי הם אומרים שאין מאמינים בה? אלא שהרפיון בלמוד תורה למעשה בדורות האחרונים גרם שהס"א השיגה אחיזה באור התורה עצמה ובאופן זה זורעת כפירה והשחתה, ועל ידי ה'בטלה', כנ"ל בדברי הרמח"ל ז"ל, גרמנו שתזון הכפירה מהתורה עצמה. אוי לאותה בושא!...

... האחריות עבור תוצאות גלותן של ניצוצות הקדושה בתוך הקליפות מוטלת על לומדי התורה המתרשלים להביא את תורתם לידי מעשה, ומבטלים בזה את אורות הקדושה מהשפעתם האמיתית, כמו שכתב הרמח"ל, ועל ידי זה מוסרים את האורות ההם ביד הס"א המחללת את שם שמים על ידם, וגורמת 'שיעמום', דהיינו בלבול ותמהון הלב בעולם. נורא ואיום! והתיקון גם הוא בידינו, שתורתנו תהא לשם 'הכוונה התכליתית' (כמש"כ הרמח"ל), דהיינו ישמח ה' במעשיו, מעשיו דייקא, שימשכו אורות התורה ויתפשטו למטה, היינו לתוך תת-ההכרה שלנו, בחינת השבדה אל הלב, ואז באים אל תכליתם ומביאים לידי מעשה ממש, כמובא בגמרא שם (יומא פו.) 'יהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ויהא משאו ומתנו באמונה ודיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו אשר אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה... ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר', ובזה עושה קידוש ה' גדול ומביא את הקדושה לידי שליטה והס"א מתגרשת ומתרחקת, ומתקיים בו 'שם שמים מתאהב על ידיך', ובזה מתקיימת תכלית הבריאה'.

דף ט

הערות וצייונים, ראשי פרקים לעיון

'עד כמה... שלשה חדשים... חמשים יום...' — פירש הרא"ש מחלוקתם; מאיזה גיל צריך לבדוק אם יונק מאחרת אם לאו, ופחות מגילאים הללו אין צריך לבדוק, ואפילו נראה כאילו אינו רוצה לינק מאחרת — אקראי בעלמא הוא ולבסוף יונק. ואולם אם ידענו בו שאינו יונק מאחרת — הכל מודים שכופה ומניקתו. וכן אם רואים שהוא יונק — לדברי הכל אינו כופה.